

PEDER LUND

ANDRÉ KERTÉSZ: DISTORTIONS

Peder Lund April 17 - May 22, 2010

- p. 2 Line Ulekleiv, "Naken og forvridd," *Morgenbladet*, April 30, 2010
- p. 3 Arve Rød, "Gjøglende alvor," *Dagens Næringsliv*, April 17, 2010
- p. 4 Mona Larsen, "Aktmodeller i tryllespeil," *Dagsavisen*, April 16, 2010



Objektifisert: I André Kertész' fotografier er kvinnekroppen visuelt manipulert, voldelig og brutalt forlenget, forkortet og transformert.

FOTO: ANDRÉ KERTÉSZ

Nakent og forvridd

André Kertész' fotografier av kvinnekropper er surrealistiske og ute av alle proporsjoner.

Den ungarske fotografen André Kertész fremstår som et av de helt klassiske navnene fra mellomkrigstiden. Han er blant annet kjent som en av de første eksponentene for 35-mm-kameraet og en kronikor av dagligdagse, umonumentale øyeblikk fra gateplan – først i Budapest, dernest i Paris og senere i New York. Disse bildene skapte med sin umiddelbare enkelhet og uanstrengte subjektive komposisjon impulser for en rekke kunstnere, som Man Ray, Brassai og László Moholy-Nagy. Etter en stille periode rundt andre verdenskrig ble Kertész gjenstand for økt oppmerksomhet fra og med 1960-tallet.

Hans eksperimentelle interesse for fotografiet, som uttestinger av opptak i diverse klima og lysforhold, ble stimulert da han inntok Paris i 1925 og havnet midt

i avantgardemiljøet. Her ble *Distortions*, som nå for første gang vises i Norge, til i 1933. Serien er på mange vis et tidsdokument, men representerer med sine ustabile, gummitøyelige og radbrukne gjengivelser av kvinnekroppen noe som stadig er trøblete og truende.

Hurlumheihus. Bildene i utstillingen er nesten programmatisk surrealistiske. I så måte er de den visuelle inkarnasjonen av det splittede selvet, kroppens fremmedgjøring fra seg selv og dens utflytende sammensmelting med omgivelsene. Selv om serien vakte oppsikt i sin samtid, er den ikke nødvendigvis representativ for Kertész.

Kun sjelden arbeidet han i en studio-situasjon; idealet var å fange essenser i omskiftelige gatebilder. Samtidig fremstår avbildningen av to kvinnelige aktmodeller, hvis kropper er sett gjennom forvrengende speil (som i et hurlumheihus på tivoli), som fototekniske utprøvinger av skyggeeffekter og kontraster mellom ulike vinkler, på lik linje med fotografens øvrige produksjon.

Hemmelig hjemlig. Formutglidningen i disse aktfotografiene er totalt *unheimlich*. Dette forslitte freudianske uttrykket, som betegner angsten ved at det velkjente oppleves som kritisk fremmed, er her

ikke til å unngå. Et interessant dobbeltgjengermotiv, som spiller på speilets primære funksjon, opptrer hyppig. De to kroppene foran kameralinsen smelter av og til sammen i abnorme organiske landskap. De av naturen harmoniske og beundrede kroppene er som sett under vann eller under angrep av sykelige svulster ute av alle proporsjoner.

De fysiske deformitetene er illusjoner, men de optiske effektene tar over spillet.

Det oppstår en ufrivillig attraksjon, mot groteskens dekorative og kuriose verdi. En legg henger blytung og slapp ned fra en sofa. Som om en elefantfot var spleiset på en slank kvinnefigur. Objektifiseringen av den fetisjerte kvinnekroppen blir her kanskje ekstra tung å svelge; kroppen er visuelt manipulert, voldelig og brutalt forlenget, forkortet og transformert. De fysiske deformitetene er illusjoner, men det er disse optiske effektene som tar over spillet, slik at det kroppslige utgangspunktet ikke lenger synes så relevant.

Underkastet. Og hva betyr det at det er kroppen som reflekteres her, og ikke for eksempel en stålampe? I vår tid har vi sett hvordan en kunstner som Ann Lislegaard har filmet romsituasjoner som sett gjennom et trolldomsspeil, med den effekten at solide objekter og vegger ser ut til å flyte sammen. Destabiliseringen av sansene er en stadig tilbakevendende problematikk i kunsten. Bruken av kvinnekroppen er i tillegg høyst utviklet og belemret.

Kertész inngår i en tradisjon like lang som kunsthistorien, men virvler ved sine forvrengninger opp et sentralt ubehag ved det uhåndterlige og dystopiske ved kroppen, en frykt som kan oppleves som konstant i vår kultur. Kvinnekroppen er hos Kertész passivt underkastet, som den har hatt for vane. Modellkroppens perfektion undergraves og preges av en fundamental dobbelhet. På en side er det kroppslige abstrahert som skulpturelle mønstre, på den andre siden trer det fysisk partikulære inn i form av detaljerte nupper og folder i hudens naturstridige utstrekning. Det iboende forfallet blir både symbolsk og kvalmende reelt. Kertész ville nok tegne med lys, slik han gjerne beskrev sin fotograferende praksis. Men i *Distortions* har mørket sluppet inn.

LINE ULEKLEIV

ANMELDELSE

ANDRÉ KERTÉSZ

Distortions

Galleriet Peder Lund. Varer til 22. mai

[Kunst]



SMEKRE LINJESPILL. André Kertész' presise fotografiske komposisjoner har vært skoledannende for det formalistiske fotografiet. Serien «Distortions» fra 1933 viser formene i fullstendig oppløsning: bildene er av kvinnelige modeller sett gjennom tivolispeil. ALLE FOTO: MIKAELABERG

Gjøgglende alvor

André Kertész' berømte fotografier av kvinnekropper i oppløsning rører ved vår underliggende angst for forandring.

Det siste året har visningsstedet Peder Lund, som ligger vegg-i-vegg med mer velkjente galleri Riis på Filipstad i Oslo, fanget oppmerksomheten hos de med nese for det eksklusive. På kort tid har galleriet – som nå altså er én del nyttsprunget «showroom», og én del etablert kunsthandler – presentert en pen rekke kunstnere hvis internasjonale og kunsthistoriske betydning gjerne har vært motsatt proporsjonal med gjenkjennelse hos et alminnelig oppdatert, norsk publikum.

For noen uker siden vakte Lucas Samaras' polaroidfotografier berettiget oppsikt, selv blant de mest kresne. Det er ingen grunn til å tro at serien med uformelige og utflytende kvinnekropper i utstillingen «André Kertész: Distortions» vil skuffe noen heller. Men der Samaras' håndmanipulerte, ekspresjonistiske selvportretter vitnet om høyt erotisk turtall og et nærmest narsissistisk sjelsliv som muligens kunne bli drøy kost for enkelte, fremstår Kertész' som en tilbaketrukket elegantier med en mer klassisk tilnærming til det fotografiske håndverket. Dessuten, skal man dømme ut fra fotografiene på Peder Lund, må han ha hatt sans for humor.

Skli helt ut. Ungarskfødte Kertész regnes som en av de store av 1900-tallets modernistiske fotokunstnere. Han ble en foregangsfigur for fotjournalistikken og fotoessayet som



KOMISK OG UHYRLIG. «Distortions» destabiliserer den fysiske virkeligheten og minner oss om at det vi ser – i første rekke i et fotografi, men kanskje også i verden forøvrig – er illusjoner.

visuelt virkemiddel, og mange av hans presise komposisjoner og øyeblikksbilder i svart-hvitt har vært skoledannende for det formalistiske fotografiet. Gjennom meste-parten av karrieren dokumenterte han det moderne liv med utsøkt følsomhet, enten det utspilte seg i hjemlandet Ungarn, eller senere i Paris og til slutt New York, hvor han slo seg ned i 1936 og bodde frem til sin død i 1985, 91 år gammel.

Mot denne bakgrunnen av poetisk, velbalansert realisme virker «Distortions» (forvrengninger) som et fremmedelement. Serien, som er laget i Paris i 1933, tar riktignok utgangspunkt i det mest typiske av

tradisjonelle studieobjekter: den kvinnelige akten. Men derfra skli det, bokstavelig talt, helt ut.

Illusjon. De små, men slående effektfulle bildene er laget på enkleste vis, og serien ser ved første øyekast ut som nok et gjøgleraktig påfunn. Kertész skaffet seg et utvalg tivolispeil med konkav og konveks overflate, av typen som gjør verden om til et flytende, usammenhengende bakvendtland. Med to modeller poserende foran, og kameratelet rettet mot disse speilene, maner han så frem den ene posituren mer komisk og uhyrlig enn den forrige.

Det sies at «Distortions» kom til etter at Kertész ble spurt om å bidra med vovede bilder til et lett-livet herremagasin (Le Sourire). Man får si at han løste oppgaven med glimt i øyet, men resultatet ble mer enn bare en morsomhet. De nærmest magiske mønstrene av deformerte og løsrevne kroppsdeler som skapes av speilene, destabiliserer den fysiske virkeligheten og minner oss om at det vi ser – i første rekke i et fotografi, men kanskje også i verden forøvrig – er illusjoner. Surrealistene ville kalt dette «ufrivillig skjønnhet» – noe som peker tilbake på selve erfaringen av virkeligheten som representasjon.

Underliggende angst. Denne dypest sett eksistensialistiske tanken hever Kertész over det å bare fremtre som en sirkusartist med kamera. «Distortions» omdanner en «konvensjonell» skjønnhet – kvinnekroppen – til noe både latterlig og ubehagelig annet. I videre forstand rører serien ved den underliggende angst som er knyttet til forandring, og da særlig av det som står oss nærmest her i livet: våre egne kropper.

Angsten blir ikke nødvendigvis akutt der man vandrer langs rekken av vittige figurer og smekre linjespill hos Peder Lund. Det er først etterpå, når avtrykket av Kertész' underfulle kvinner er i ferd med å forlate netthinnen, at slike tanker trenger seg på.

ARVE RØD

➔ «André Kertész: Distortions»
Peder Lund, Oslo
17. april–22. mai



Aktfotografi med ny vri signert André Kertész. Hans serie med forvandlingsfotografier stilles ut i Oslo.

Aktmodeller i tryllespeil

Han fotograferte modeller som spilte seg i «tivolispeil» for å vise aktbilder i en ny vri. Bildene tatt av den legendariske fotografen André Kertész stilles nå ut i Oslo.

■ MONA LARSEN

Utstillingen «André Kertész – Distortions» åpner i morgen i Peder Lund galleri. Den ungarsk-amerikanske fotografen er kjent for sine fortegnede aktstudier og særpregede, surrealistiske hverdagsbilder. André Kertész (1894-1985) ble født i Ungarn og begynte tidlig å fotografere. Han reiste til Paris og vakte oppsikt med sin første separatutstilling «Au Sacre du Printemps».

Det tok ikke lang tid før Kertész hadde en viktig plass innen den nye fotojournalistikken. Han var en stor inspirasjonskilde for fotografer som Henri Cartier-Bresson og Robert Capa. Etter ti år i Frankrike dro han til

New York og ble amerikansk borger. Kertész gikk nye veier og stilte blant annet ut sammen med en nonfigurativ maler der bildene ble montert sammen for å vise likeverdet mellom de to mediene. Dette var i en tid da fotografiet ikke ble anerkjent som kunst.

ETT PROSJEKT

Peder Lund galleri stiller ut 34 fotografier fra serien «Distortions».

– Jeg har lenge vært interessert i Kertész' arbeider og for et par år siden kom jeg over noen av fotografiene hans. «Distortions»-bildene ble laget i 1932–1933 og gjengitt i den franske avisen Le Sour i Paris. Med denne serien ville han vise

aktbilder på en ny måte, forteller Peder Lund som har lånt inn fotografier fra private samlere til utstillingen.

– Prosjektet hans startet med at han fotograferte svømmere under vann. Senere kjøpte han slike speil som brukes på tivoli, der alt blir forvrengt. I alt lagde han rundt 200 slike fotografier. Da jeg planla utstillingen bestemte jeg meg for å vise ett solid prosjekt framfor å holde en retrospektiv utstilling, sier Lund og legger til at alle bildene er i norsk eie.

Blant Kertész mest kjente bilder er «Chez Mondrian» som han tok da han lagde en «hjemme hos»-reportasje.

mona.larsen@dagsavisen.no

Hvor: Peder Lund galleri, Filipstadavn. 5
Når: Fra 17. april til 22. mai